

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ІНСТИТУТУ УСИНОВЛЕННЯ**

Сьогодні усиновлення є найбільш сприятливою формою утримання і піклування за дітьми, які втратили свою сім'ю. У разі, якщо дитина не може знайти родину на території України, усиновлення відбувається за участю осіб з інших держав. Такий процес носить назву міжнародного усиновлення. Нині питання правового регулювання інституту міжнародного усиновлення є актуальним, оскільки за останні роки він усе частіше знаходить своє місце на теренах України.

Міжнародне усиновлення являє собою окремий інститут міжнародного приватного права, головним завданням якого створення для дітей, які залишились без батьківського піклування, сімейних умов. Із самого змісту поняття міжнародного усиновлення випливає, що дана процедура здійснюється із залученням іноземного елемента, у даному контексті це стосується суб'єктивного складу [1].

Значний внесок у дослідження проблеми правового регулювання інституту усиновлення зробили такі вчені, як С. А. Абрамова, О. Будзінська, Ю. В. Деркаченко, О. О. Дюжева, А. О. Зіміна, В. А. Рясенцева, Г. Ю Федосєєва, Ю. С. Червоний.

Відповідно до ст. 51 та 52 Конституції України охорона дитинства та утримання дітей, які потребують батьківського піклування, забезпечення їм належних умов є одним із напрямків державної політики [2].

Процедура усиновлення, ускладнене іноземним елементом реалізується на основі міжнародних договорів, а також низки нормативно-правових актів у цій сфері. Серед таких Гаазька конвенція про захист прав дітей та співробітництва в галузі міжнародного усиновлення [3], Європейська конвенція з усиновлення дітей (ратифікована із застереженням) [4], Конвенція ООН про права дитини [5] та інші. Зазначимо, що Гаазька конвенція досі не ратифікована Україною, що суттєво ускладнює регулювання процесу адаптації в Україні.

Проблема полягає у тому, що саме цим нормативно-правовим

актом закріплені норми, імплементація яких значно поліпшить систему правового регулювання інституту міжнародного усиновлення. Так, положеннями Гаазької конвенції чітко прослідковується три етапи здійснення процедури усиновлення: перший передбачає визначення можливостей бути усиновителями; другий – являє собою дослідження можливостей бути усиновленим; третій – співставлення характеристик усиновителів та особи, яка може бути усиновленою, задля того, аби обрати найбільш підходящу пару для адаптації. Ще одним важливим фактором, що передбачений конвенцією, є обов'язкове врахування психологічного фактору особи, яка може бути усиновленою та проведення, по можливості, ґрунтового соціально-психологічного аналізу зв'язків дитини із біологічною родиною [3]. Зауважимо, що у національному законодавстві увага зосереджується лише на юридичних складових.

Зазначимо також і причини того, чому Гаазька конвенція досі не ратифікована. Основною перешкодою є наявність колізії між нормами цього нормативно-правового акту та національного законодавства. Міжнародні агентства, діяльність яких закріплюється конвенцією, суперечить чинному сімейному законодавству України, яке забороняє будь-яку посередницьку та комерційну діяльність [6].

Така заборона наявна і в Кримінальному кодексі України [7].

Конвенцією ООН про права дитини передбачено основні засади міжнародного усиновлення. У даному документі зазначено, що інститут міждержавного усиновлення є своєрідною альтернативою, коли усиновлення громадянами держави є неможливим [5].

Подібне зазначається і в національному законодавстві. Так, відповідно до ч. 7 ст. 24 закону України «Про охорону дитинства», пріоритет на усиновлення дитини, в першу чергу, надається сім'ї громадян України, а не іноземців [8]. Отож, застосування інституту міжнародного усиновлення є реальним лише тоді, коли були вичерпані усі можливості національного. Відразу зазначимо, що такий принцип відкидає можливість врахувати усі об'єктивні обставини, які могли б суттєво вплинути на створення найбільш сприятливих умов саме для дитини, оскільки законодавство концентрує увагу на суб'єкті усиновителя віддаючи перевагу українцям.

Варто зауважити, що процедура міжнародного усиновлення є більш складною та тривалою, а також потребує додаткових етапів, аніж, коли усиновителями є громадяни України. Вона передбачає збір необхідних документів у державі проживання; проходження реєстрації для подачі документів; подання пакету документів до Мінсоцполітики; постановку на облік кандидатів в усиновлювачі; одержання запрошення для проходження співбесіди та ознайомлення з інформацією щодо дітей, які можуть бути усиновленими; співбесіду в Департаменті захисту прав дітей та усиновлення Мінсоцполітики; одержання направлення для знайомства із дитиною; прибуття та знайомство у місці проживання дитини; подання заяви про бажання усиновити дитину до служби у справах дітей; отримання висновку служби безпеки дітей про можливість (якщо вона є) усиновлення із урахуванням інтересів дитини; подання документів до Мінсоцполітики для отримання згоди на усиновлення дитини; отримання згоди на усиновлення дитини. Також процедура усиновлення передбачає подання заяви та потрібних документів до суду та судове засідання, де розглядається питання усиновлення; рішення суду про усиновлення дитини. Далі батькам необхідно оформити свідоцтво про народження дитини в органах реєстрації актів цивільного стану. Останніми етапами передача дитини усиновлювачам, оформлення батьками дитини, яку усиновили виїзних документів для постійного проживання за кордоном (паспорт громадянина України для виїзду за кордон), і останнім кроком є постановка усиновленої дитини на консульський облік в країні проживання [1].

Отже, нині існує низка проблем, які перешкоджають розвитку інституту міжнародного усиновлення у нашій державі. Насамперед, це недосконалий внутрішній механізм регулювання адаптації, прогалини та колізії у законодавстві, відтермінування процесу ратифікації важливих нормативно правових актів у сфері охорони дитинства та усиновлення, відсутність системи, яка б де-факто забезпечувала урахування саме інтересів дитини, незалежно від громадянства осіб, які бажають усиновити дитину.

Джерела:

1. Міністерство закордонних справ України.
URL: <https://mfa.gov.ua/konsulski-pitannya/mizhnarodne-usinovlennya>.

2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Гаазька конвенція про захист дітей та співпрацю з питань міжнародного усиновлення. 1993 р. URL: <https://assets.hcch.net/docs/aa0b5604-8ef3-49e0-a4a6-81aee50f3cb9.pdf>.
4. Європейська конвенція про усиновлення дітей від 15 лютого 2011 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17#Text.
5. Конвенція про права дитини : редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року. // База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_02.
6. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 року. № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. № 21-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
7. Кримінальний кодекс України : Закон України 2001 року. № 25-26. Відомості Верховної Ради України. № 21-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
8. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року. №30/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Тищенко Ю. В.